

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ, 'Ο Δ. Μάρκου Μπότσαρης και ἡ ἀνέκδοτη ἀλληλογραφία του με τὸν Κυβερνήτη Καποδίστρια, 'Ανάτ. Β' τ. 'Επιστ. 'Επετηρίδος Φιλολ. Σχολῆς Πανεπιστημίου 'Ιωαννίνων, 1973, Σχ. 8 σελ. 371—474.

Εἰς τὴν μελέτην ταύτην συλλογροφεῖται ὁ βίος καὶ ἡ δράσις καὶ ἡ προσωπικότης τοῦ Δημητρίου υἱοῦ τοῦ Μάρκου Μπότσαρη (1814—1874) κυρίως μὲν βάσει εἰδήσεων προερχομένων ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ ἰδίου καὶ μελῶν τῆς οἰκογενείας του καθὼς καὶ ἐξ ἐγγράφων τῆς οἰκογενείας Μπότσαρη, (ὧν ἀντίγραφα παρατίθενται ἐν σελ. 429—474), ἐπικουρικῶς ὅμως καὶ ἐξ ἄλλων στοιχείων συλλεγέντων ὑπὸ τῆς συγγραφῆς.

Εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς μελέτης ἐκτίθενται τὰ κατὰ τὴν ἀπυρροισθεῖσιν οἰκογενεῖαν τοῦ Μάρκου, ἣτις ἀρχικῶς εἶχε σταλῆ εἰς Ἀγκῶνα τῆς Ἰταλίας καὶ κατόπιν ἐγκατεστάθη εἰς Ζάκυνθον καὶ τὰ περὶ τῆς συμμετέρου πρὸς τὰς τότε περιστάσεις συνδρομῆς πρὸς αὐτὴν τῶν πατριωτῶν καὶ τοῦ Κράτους. Ἀκολουθῶς ἐκτίθενται τὰ τῆς ἀποστολῆς τοῦ Δημητρίου εἰς Μόναχον καὶ αἱ λεπτομέρειαι τῆς μαθητείας του ἀπὸ τοῦ 1827 1832 ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ πιστοῦ εἰς τὴν οἰκογενεῖαν Μπότσαρη Σουλιώτου Χρήστου Ἀνδρέου. Ἀκολουθῶς ἐκτίθενται τὰ τῆς στρατιωτικῆς αὐτοῦ σταδιοδρομίας μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ 1832 καὶ ἀκολουθῶς ἡ ἐνδιάμεσος πολιτικὴ αὐτοῦ δραστηριότης ὡς βουλευτοῦ καὶ ἐπὶ ἀρκετὰ ἔτη Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν.

Ὡς ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας συναγεται, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς περιγραφῆς τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεώς του, ὁ Δ. Μπότσαρης ἐτήρησε διὰ βίου τὴν ἀρχὴν νὰ φανῆ ἄξιός τῆς Πατρίδος καὶ τῆς φήμης τοῦ πατρός του. Ὄντως οὗτος ἠξιοποίησε τὰς ἰκανότητάς του καὶ τῶν σπουδῶν του τὰ διδάγματα. Ὡς στρατιωτικὸς ἐπέφερε μεταρρυθμίσεις, ὑπέδειξεν ὀρθὰς τροποποιήσεις καὶ ἐξεπόνησε κανονισμούς. Ὡς πολιτικὸς ὑπῆρξε συνετὸς καὶ σώφρων, πατριώτης ἀγνὸς καὶ ἀνιδιοτελής, ἥπιος τὸν χαρακτῆρα, ἀρίστων προθέσεων καὶ ἐνθερμος πατριώτης. Ἐζῆσε λιτῶς καὶ ἀποθανὼν τὸ 1871 ἀφῆκεν ἄνευ περιουσίας τὴν σύζυγον καὶ τὰ ὀκτὼ τέκνα του. Ἡ ἡ ἀγνότης τοῦ ἀνδρός διαφαίνεται εἰς τὰς πρὸς Καποδίστριαν ἐπιστολάς του. Ὑπῆρξε πειθαρχικὸς εἰς τὸ καθεστῶς καὶ ἀφωσιωμένος εἰς τὸ συμφέρον τῆς Πατρίδος. Συνέπεια τούτου ὑπῆρξεν ἡ μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1862 ἐν τῇ Ἐθνικῇ Συνελεύσει δημαγωγικὴ ἐκδικητικὴ ἀπόφασις τοῦ ψηφίσματος ΞΣΤ', ΦΕΚ 37/21-10-1863, δι' ἧς ἐπεβλήθη εἰς αὐτὸν καὶ ὄλους τοὺς Ὑπουργοὺς τῆς Κυβερνήσεως Ἀθ. Μιαούλη δεκαετῆς στέρησις τῶν πολιτικῶν τῶν δικαιωμάτων. Τὸ ἄδικον ψήφισμα ἀνεκλήθη μετὰ ἕν ἔτος. Ἡ μελέτη τῆς Νεοελληνικῆς πολιτικῆς ἱστορίας εἶναι πολὺ διδακτικὴ, κατὰ τοῦτο δὲ ὑπῆρξεν ἔργον χρήσιμον ἢ ἐκπόνησις τῆς παρούσης μελέτης, ἣτις διαφωτίζει τὴν πολιτεῖαν τῶν Νεοελληνικῶν προσωπικοτήτων τοῦ δημοσίου βίου, ἀφοῦ πλὴν τοῦ κυρίου προσώπου ἐμμέσως ῥίπτεται φῶς καὶ εἰς ἄλλα πρόσωπα καὶ εἰς τὰ ἦθη τῆς ἐποχῆς.

Εἰς τὰς ἐπιστολάς διαφαίνεται ὁ χαρακτῆρ, αἱ σκέψεις, αἱ διαθέσεις καὶ ἡ κοσμοθεωρία τῶν γραφόντων. Ἐντόνως τοῦτο συμβαίνει μὲ τὰς ἐπιστολάς τοῦ Δημητρίου. Συγκινητικὸν εἶναι ἐπίσης τὸ περιεχόμενον τῶν ἐπιστολῶν τοῦ πιστοῦ Κηδεμόνου Χρήστου Ἀνδρέου, τοῦ γενναίου καὶ χρηστοῦ Σουλιώτου, ὅστις ἀναγράφητος ὢν, ὡς ἐκ τῆς ὀρθογραφίας του δηλοῦται, ἐκφράζεται μὲ ἐκπληκτικὴν σαφήνειαν εἰς θαυμασίαν ἀπλῆν καθαρεύουσαν.

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ